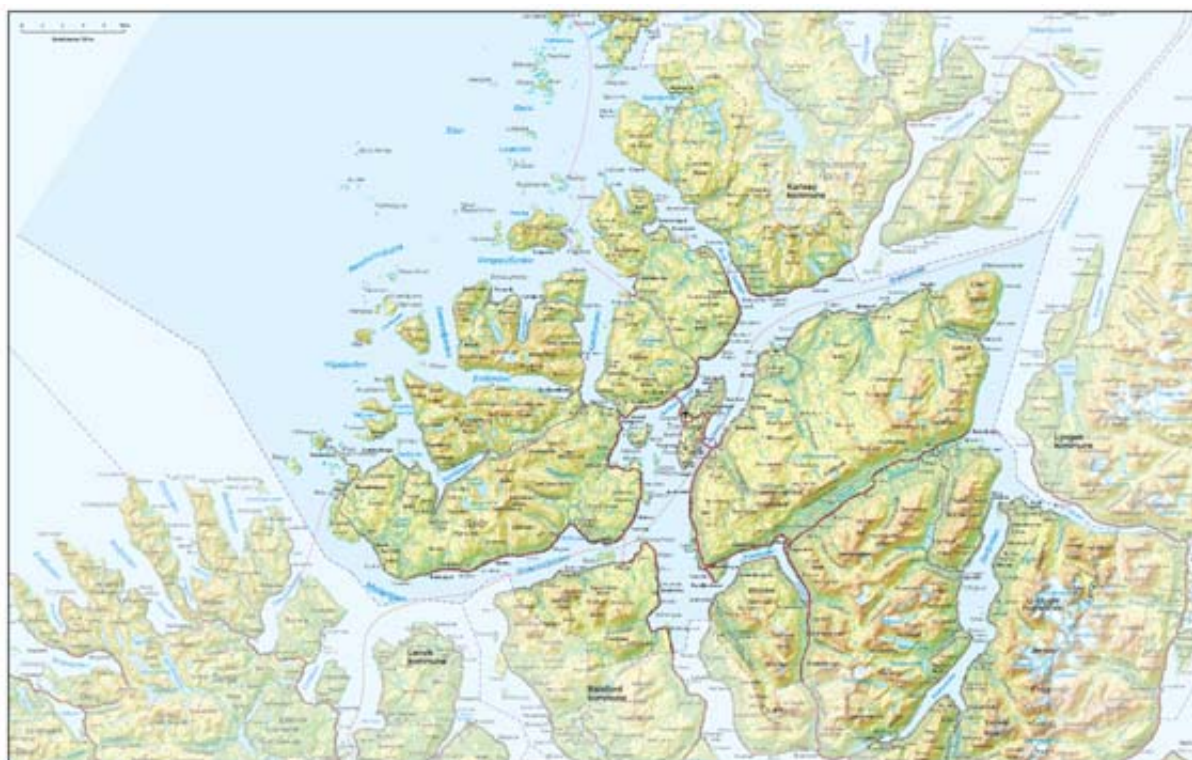

”Det meste er distrikt”

Næringspolitisk strategidokument for distrikts-Tromsø

Tromsø, 28. juni 2007

Forord

Tromsø kommune har i tillegg til bykjernen et omland som er større i areal og antall innbyggere enn de fleste landkommunene i Troms fylke. I Kommuneplan 2011 i distriktsdelen pekes det på følgende: Tromsø kommune trenger å utvikle et ”landkommuneperspektiv” for distrikts-Tromsø, ikke et utvidet byperspektiv.

Kommunen kan være med å uttrykke framtidstro gjennom en aktiv distriktspolitikk.

Kommunen har tidligere hatt et samferdselsutvalg for distrikts-Tromsø. Resultatet av samferdselsutvalgets arbeid ble sluttbehandlet i kommunestyret våren 2004. Vedtaket med prioriteringer ble oversendt Troms fylkeskommune. Arbeidet ga i sin tid inspirasjon til å opprette ”Næringspolitisk utvalg for distrikts-Tromsø”.

I juni 2004 opprettet Plan- og næringskomiteen et utvalg for distrikts-Tromsø. Utvalget legger med dette fram for Plan- og næringskomiteen en rapport med forslag til konkrete tiltak. Disse er en konkret oppfølging av Næringsplan for distrikts-Tromsø.

Takk til alle som har bidratt til rapporten

Petter Olai Stark

Leder næringspolitisk utvalg for distrikts-tromsø.

Petter Olai Stark – leder

Laila Hansen – nestleder

Mari-Ann Johansen

Walborg Fossan

Jens Sørensen

Helmer Torsteinsen

Frank Reinholdtsen

Espen Aronsen

Yngve Voktor - sekretær

Innledning/sammendrag

Tromsø kommune er en raskt voksende by og en stor distriktskommune med mange bygdesamfunn. Tromsø er samtidig en nasjonal storby og det ledende regionale senteret i landsdelen. I tillegg er kommunen kompetanseby og foregangskommune som miljøby. utfordringene i sentrum og distrikt er ulikt knyttet til arealbruk og utvikling. I de bynære områdene er utbyggingspress i fokus. I distriktene er utbyggingspresset lite, behovet for ny næringsvirksomhet stort og styrking av bosettingen sentralt. Dette betyr likevel ikke at det bør være fritt fram for all type utbygging og bruk av arealene i distriktene. Ulike behov og langsiktige interesser skal veies mot hverandre.

Distriktene i Tromsø kommune har sitt viktigste grunnlag i høstingen av begrensede areal- og naturressurser, både på land og i sjø. Noen av de viktigste forutsetningene for en stabil bosetting er videre et robust næringsliv og god infrastruktur. Et godt og formålstjenlig havnetilbud har stor betydning blant annet for fiskerinæringen. Bygdene som utgangspunkt for næringsutvikling, kultur og sosialt liv, er en viktig satsing. Når også unge kvinner blir boende i distriktet, ser man resultatet av en vellykket distriktpolitikk.

Denne rapporten må ses som en del av distriktssatsingen til Tromsø kommune. I desember 2000 vedtok kommunestyret Næringsplan for distriktene i Tromsø (NPD). Følgende overordnede mål for næringsutvikling i distriktene ble vedtatt:

”Å arbeide for en for en bærekraftig bygdeutvikling, hvor naturforvaltning, fiskeri og landbruk og bygderelaterte næringer er satt i fokus.

Å utvikle et allsidig og konkurransedyktig næringsliv, med lønnsomhet over landsgjennomsnittet, og der det legges spesiell vekt på å utnytte våre naturlige fortrinn innefor rammen av en bærekraftig utvikling. Det legges vekt på et nært samarbeid mot FoU-miljøene med sikte på kompetanseheving, økt verdiskapning og sysselsetting. Fem av våre naturlige fortrinn er beskrevet som delmål i NPD. Disse er:

(1). Tromsø – En stor fiskerikommune

- (2). Landbruk og naturressurser
- (3). Moderne infrastruktur
- (4). Reiseliv og servicenæringer
- (5). Kompetansebedrifter i distriktene”

I tiden etter at næringsplanen for distriktene ble vedtatt, er det vedtatt en egen havbruksplan, landbruksplan og en samferdselsplan med prioriteringer for Tromsø kommune.

Næringspolitisk utvalg for distrikts-Tromsø

Som en naturlig oppfølging av samferdselsutvalgets rapport med prioriteringer, samt vedtak i kommunestyret, vedtok plan- og næringskomiteen, etter initiativ fra ordføreren, i møte den 1. juni 2004 å opprette et næringspolitisk utvalg for distrikts-Tromsø (NPU). Vedtaket ble slik:

1. *Plan- og næringskomiteen oppretter, på initiativ fra ordføreren, et næringspolitisk utvalg for distrikts-Tromsø. Utvalget settes sammen etter rådmannens forslag slik det går fram av saksutredning.*
2. *Utvalgets mandag foreligger i 6 punkter:*

Det næringspolitiske utvalget for distrikts-Tromsø skal:

1. Arbeide for å sikre næringsgrunnlaget for distrikts-Tromsø. Det må legges spesielt vekt på muligheten for etablering av ny virksomhet og stimulere til økt næringsutvikling. Ressursgrunnlaget og andre komparative fortrinn og vekstkraft bør i denne sammenheng vies særskilt oppmerksomhet.
2. Det legges vekt på et nært samarbeid med FoU-miljøene med sikte på kompetanseheving som skal sikre økt verdiskaping og sysselsetting. Spesielt må det legges til rette for at distriktene skal få del i IKT-utviklingen, herunder bredbånd.
3. Bruken av virkemidler for næringsutvikling bør samordnes for å oppnå bedre resultater.
4. Der det er naturlig bør det inngås et nært samarbeid med Sametinget, fylkeskommunen, regionrådet (BKTR) og andre relevante institusjoner som bidrar til næringsutvikling.

5. Utvalget skal spesielt ha i oppgave å følge opp planer og ideer skissert i næringsplanen for distriktene i Tromsø og arbeidet med rullering av planen. Det legges i denne sammenheng stor vekt på å få realisert så mange konkrete og levedyktige prosjekt som mulig.
  6. Utvalget rapporterer til Plan- og næringskomiteen to ganger årlig.
3. *Finansieringen av utvalget foreslås tatt inn som egen post i kommunens budsjett for årene 2005-2007.*
  4. *For å komme i gang med arbeidet i 2004, fremmes en søknad om midler fra posten til formannskapetets disposisjon.*
  5. *Sammensetning av næringspolitisk utvalg*
Leder: Petter O. Stark, SV
Nestleder: Laila Hansen, AP
Mari-Ann Johansen, Kystpartiet
Espen Aronsen, Yttersia næringsforening
Jens Sørensen, Utviklingslagene
Helmer Torsteinsen, Utviklingslagene
Walborg Fossan, Utviklingslagene
Frank Reinholdtsen, Frittstående
  6. *Utvalget vurderes supplert med 1 representant fra forskningsmiljøene i Tromsø og 1 representant fra "finansieringssystemet".*

Utvalget har i denne rapporten valgt å konsentrere seg om lokalsamfunnene som ligger utenfor pendlingsavstand.

Strategier NPD

I desember 2000 vedtok kommunestyret Næringsplan for distriktene i Tromsø (NPD). Følgende overordnede mål for næringsutvikling i distriktene ble vedtatt:

Å arbeide for en for en bærekraftig bygdeutvikling, hvor naturforvaltning, fiskeri og landbruk og bygderelaterte næringer er satt i fokus.

Å utvikle et allsidig og konkurransedyktig næringsliv, med lønnsomhet over landsgjennomsnittet, og der det legges spesiell vekt på å utnytte våre naturlige fortrinn innefor rammen av en bærekraftig utvikling. Det legges vekt på et nært samarbeid mot FoU-miljøene med sikte på kompetanseheving, økt verdiskapning og sysselsetting. Fem av våre naturlige fortrinn er beskrevet som delmål i NPD. Disse er:

- (1). Tromsø – En stor fiskerikommune
- (2). Landbruk og naturressurser
- (3). Moderne infrastruktur
- (4). Reiseliv og servicenæringer
- (5). Kompetansebedrifter i distriktene

Videre uttales det i næringsplanen: ” Når en velger å satse på noen utvalgte delmål vil dette få virkninger for en del av næringslivet som er relatert til disse, men satsingen vil også gi ringvirkninger for det øvrige næringsliv.”

De fem strategiene som er foreslått i planen indikerer veien vi bør gå for å nå målene. Strategiene er beskrevet generelt, men vil mer eller mindre ha relevans for alle delmål, heter det.

De fem strategiene som foreslås, er som følger:

- (1).** Samarbeid og informasjonsutveksling.
Mellom bedrifter lokalt (enkeltvis eller gjennom lokale næringsforum).
Mellom kommune og næringsliv.
Mellom bedrifter lokalt og i sentrum.
Mellom bedrifter og utdanning og forskning.

Herunder:

Utvikle samarbeidet mellom bedrifter som naturlig hører til en region også på tvers av bransjer.

Sammen å utvikle regionale arenaer næringshus hvor bedrifter, forvaltning og kompetanse miljøer kan møtes.

Fortsette oppfølgingen av utviklingslagene.

Stimulere til opprettelse av lokale næringsforeninger.

Videreutvikle samarbeidet mellom lokale og offentlige institusjoner, lokalt/regionalt kulturliv og næringsliv.

Stimulere til utvikling av strategiske allianser der næringslivet finner det formålstjenlig.

Etablere et bytorg for felles profilering av kommunens distrikter.

(2). Kompetanseformidling

En sterkere fokusering på arbeidsliv, språk og internasjonale forhold allerede i grunnskolen.

En utvidelse og forbedring av etterutdanningstilbudene.

Å stimulere til utveksling av kunnskap og erfaring mellom små/store bedrifter og mellom bransjer.

At lokale bedrifter settes bedre i stand til å overvåke, utnytte og bygge opp kompetanse.

At det etableres informasjonskanaler som letter næringslivets muligheter for å overvåke og sortere relevant informasjon. Spesielt i forhold til nasjonale og internasjonale rammebetingelser.

Å utvikle og gjennomføre fellesprosjekter for små og mellomstore bedrifter, mellom sentrum/periferi som stimulerer til felles utnyttelse av kompetanse.

(3). Styrke kommunens distrikter som bo- og etableringssted

Å ivareta distriktenes interesser i samarbeidet mellom kommunen, kompetansemiljøene og næringslivet om profilering og markedsføring av kommunen.

Å tilrettelegge for utvikling av bygdenes identitet og skape forståelse for at alle er en del av lokalsamfunnet og vertskap/basis for næringsaktiviteter.

Å utvikle kommunal service, aktiviteter, arrangementer og anlegg som støtter opp om bygdenes identitet og profil.

Å tilrettelegge og etablere nødvendig areal for næringsutvikling, boligbygging og kvinneretta tiltak/nettverk.

(4).   Effektivisering av den kommunale service og forvaltning

For å kunne spille en aktiv og målrettet rolle i næringsutviklingsarbeidet er det nødvendig at Tromsø kommune:

Arbeider aktivt for å videreutvikle hele den kommunale organisasjon om en felles næringspolitisk tenkning og strategi som fokuserer på distriktenes interesser og behov.

Løpende vurderer funksjons- og rolledelingen mellom offentlig og privat virksomhet.

Fokuserer på og fleksibelt håndterer de særegne problemstillinger distriktene i kommunene står over for. Spesielt gjelder dette å holde kvaliteten på og utvikle den kommunale service i bygdesentraene. Gir brukerne av kommunal servicetiltak mer innflytelse over tilbudet.

(5)   Næringspolitisk påvirkning

Tromsø kommune må være en aktiv pådriver gjennom å:

Være premissgiver i saker av betydning for næringslivet i kommunen og landsdelen, og i forholdet til fylkeskommunen og sentrale myndigheter.

Gjennom planlegging og politisk påvirkning sikre at næringslivet i distriktene får best mulige rammevilkår med hensyn til tilskudd fra SND (Innovasjon Norge), konsesjoner, kvoter mv.

Synliggjøre de utfordringer som distrikts-Tromsø har i forhold til Tromsø by når det gjelder arbeidskraft, rekruttering, kompetanse og generell bedriftsutvikling.

Fokusere på bygdebutikkens rolle som stabilisator og stedsutvikler for derigjennom å påvirke deres rammevilkår.

Distrikts-Tromsø

Tromsø kommune er en raskt voksende by og en stor distriktskommune med mange bygdesamfunn. Totalt utgjør arealet 2558 km², på størrelse med Vestfold fylke. Innbyggertallet er per skrivende stund, 64500, hvorav ca. 6400 bor i distrikts-Tromsø. Kommunen preges av betydelige variasjoner i fauna, natur og næringsliv, med de utfordringer dette medfører.

Fig 1 viser et oversikt over Tromsø kommune.

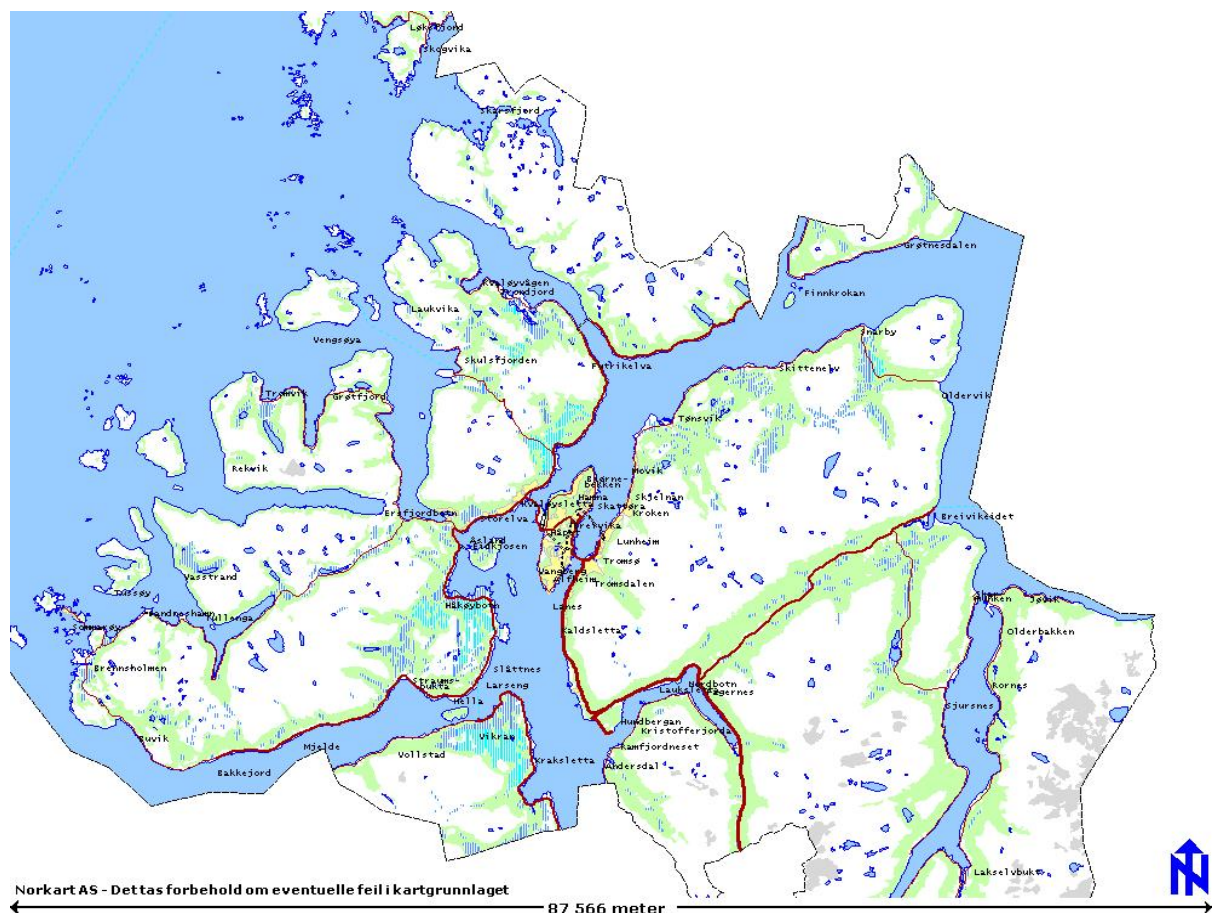

Fig. 1. Oversiktskart

Bruker vi utviklingslagene som inndelingskriterium, får vi fram følgende befolkningsutvikling, jfr. fig. 2, under.

Fra 1992/93 har det befolkningsmengden i distrikts-Tromsø hatt en dramatisk nedgang, spesielt i perioden fra 1992 - 1999. Fra 1999 kan vi se en positiv tendens

fram til 2000, får så å falle i perioden fram til 2004. Fra 2004 og fram til nå ser vi en positiv befolkningsutvikling alt sett under ett.

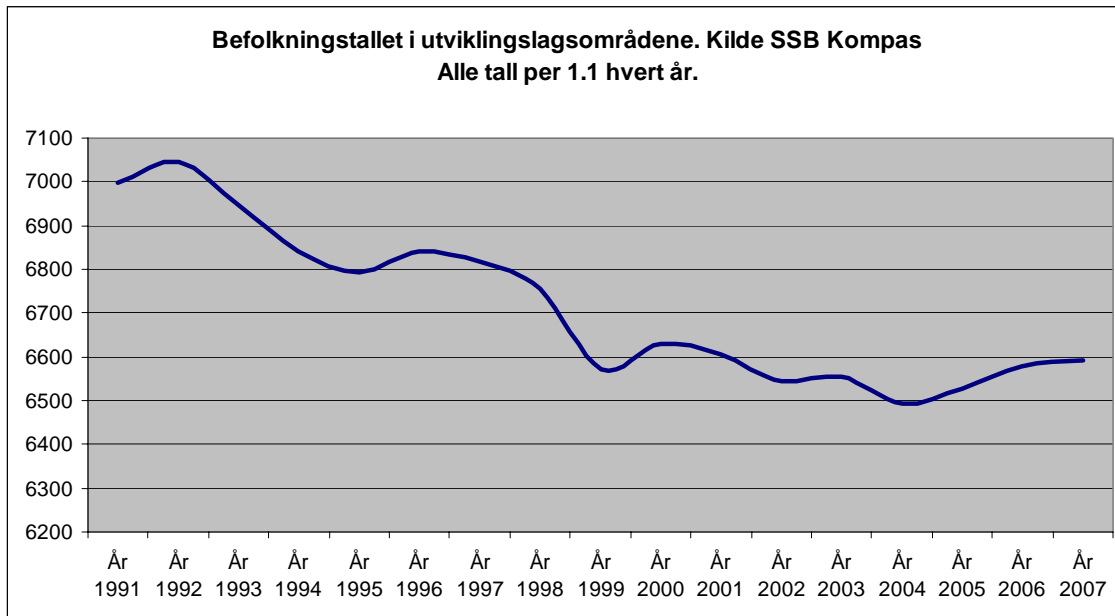

Fig 2. Befolkningstall i utviklingslagsområdene

Trekker vi ut utviklingslagsområdene som er i nærmeste pendlingsavstand til sentrum ser vi forklaringen på veksten, se figur 3, nedenfor.

Mens utviklingslagsområdene i områder utenfor pendlingsavstand viser en jevnt fallende kurve, har det vært en jevn vekst i utviklingslagene innenfor pendlingsavstand. Dette fenomenet kan forklares gjennom en stadig større byggeaktivitet i bygder/områder preget av pendling. Typisk her er Ersfjordbotn, Innlandet/Berg, Ramfjord, Skittenelv og omegn og til dels Kvaløyvåg/Tronjord. Disse områdene får mer og mer et forstadspreg.

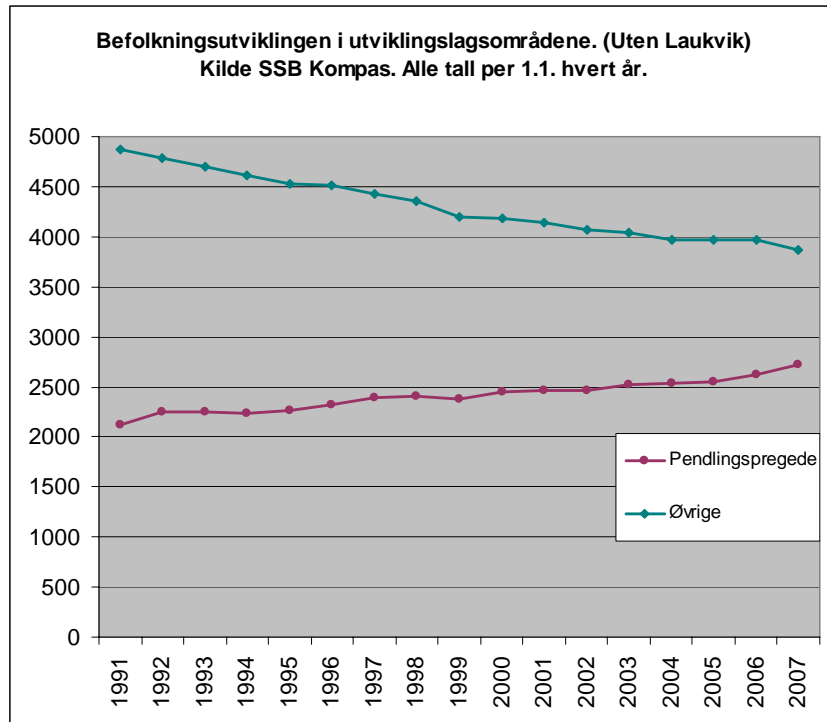

Fig 3. Befolkningsutvikling i pendlingsområdene

Figur 4, nedenfor, viser aldersfordelingen for utviklingslagene i pendlingspregede utviklingslagsområder og øvrige utviklingslagsområder. (5-årsklasser)

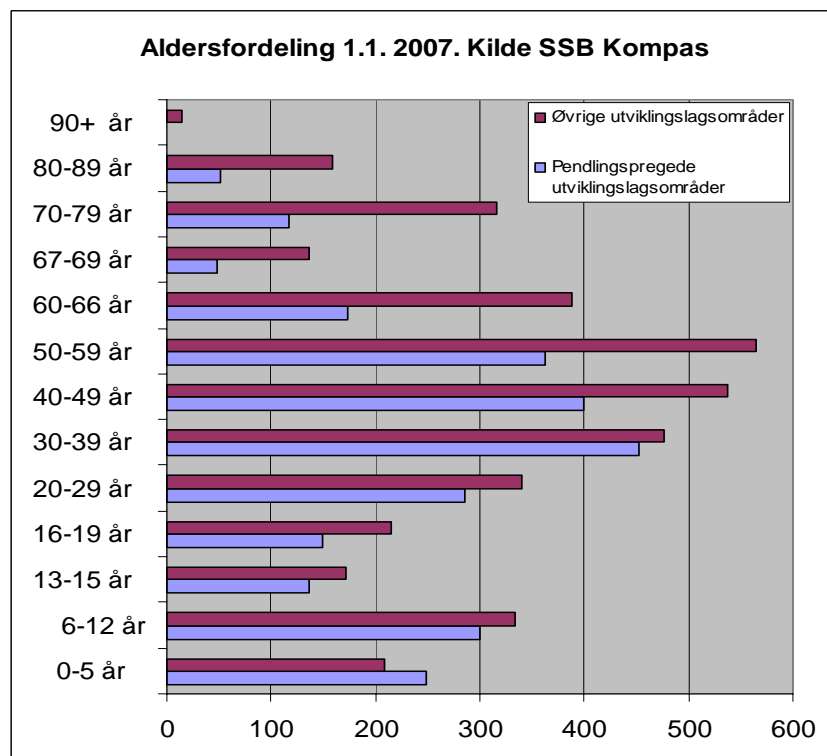

Fig 4: Aldersfordeling (5-årsklasser)

For å gi en mer detaljert beskrivelse av de ulike geografiske områders særtrekk har vi også sett på utviklingslagsområdene på regionnivå, i følgende rekkefølge, Ullsfjordområdet, kystbygder og ytre fjordbygder. Utvalget vil holde seg til utviklingslagsområdene utenfor pendlingsavstand.

Ullsfjorden

Langs Ullsfjorden er det områder som fra gammelt av har hatt en tradisjonell kombinasjon mellom jordbruk og fiske, og gjerne med innslag av langpendling. De senere årene har det blitt lagt ned mange verdifulle arbeidsplasser, bla. Jøvik landhandel, Jøvik posthus og Olderbakken barnehage.

Ullsfjord-området kan defineres som en region, men den viktigste barrieren for at dette skal fungere i praksis er mangelen på veiforbindelse. Veiutbygging Sjøvassbotn-Stordalsstrand vil utvide markedet både for arbeid og tjenesteyting ved å binde Ullsfjorden sammen og skape forbindelse til de nærliggende områdene i Balsfjord kommune. Ullsfjord-regionen har fire utviklingslag: Breivikeidet, Sjursnes, Lakselvbukt og Jøvik.

Kystbygder

1980-tallet må ha vært gode år for kysten. Befolkningstallet er nokså stabilt i typiske fiskevær som Sommarøy, Tromvik, Vengsøy og Skogvik på Rebbenesøy. På 90-tallet endret dette bildet seg. Mens Sommarøy hadde en sterkere vekst enn på 80-tallet, hadde bygdene Tromvik, Vengsøy og Skogvik en tilbakegang på henholdsvis 17, 18 og 26 % i perioden 1990-96, dvs. like sterk som i Ullsfjord-området. Dette er verdt å merke seg da dette er områder som har vært regnet som livskraftige fiskevær. Også her er det særlig ungdom og folk i etableringsfasen som har flyttet ut.

I kystbygdene finner vi utviklingslagene Sommarøy/Brensholmen, Vengsøy, Tromvik og Sjøtun/Sandneshamn, Tronjord/Kvaløyvågen og Nordre Kattfjord.

Ytre fjordbygder

I de ytre fjordbygdene ser vi store variasjoner både for store og små bygder. Hovedtrekket er også her befolkningsnedgang, men mønstret er mer broket. På 1980-tallet hadde Straumsbukta og noen av de små bygdene vekst: Sandneshamn, Tulleng, Kårvik/Skulgam. Lokale forhold og nye boligfelt

(Straumsbukta), eventuelt arbeidsplasser kan også spille inn. På 1990-tallet mistet Sandneshamn hele veksten fra 1980-tallet. Tulleng og Straumsbukta mistet litt av veksten, mens Kårvik/Skulgam er stabil. Søndre del av Ringvassøy har en mindre tilbakegang gjennom hele perioden. Bygder med pendlingsmuligheter har tydeligvis en del svingninger i folketallet. Sjøtun har fortsatt tilbakegang. Skarsfjord, Vasstrand og Finnkroken har sterk tilbakegang i hele perioden.

I enkelte av disse ytre fjordbygdene er jordbruk en sentral næringsvei og jordbrukspolitikken blir derfor viktig. Boligbygging med pendlingsmuligheter, for eksempel boligfelt i Straumsbukta på 80-tallet, kan være en stabiliserende faktor for enkelte områder. I de ytre fjordbygdene er det viktig å ta hensyn til variasjonsmulighetene og det som finnes av mangfold innen sysselsetting.

For å få et mer utdypende bilde av den historiske utviklingen i ulike områder av distrikts-Tromsø, kan det vises til FORUT sin tre analyser av 1987 om Sjursnes, Tromvik og Kattfjord-området, samt Sjursnes arbeiderlags analyser fra 1996 og 2006. I det videre arbeid mot distriktene er det nødvendig å utarbeide mer detaljerte analyser om utviklinga i enkelte bygdesamfunn.

Status - næring

Jordbruk

Tromsø kommune hadde per august 2006 i alt 109 registrerte gårdsbruk med aktiv jordbruksproduksjon. Mye av drifta er basert på allsidig produksjon med sau, kumelk og geitmelk som hovedproduksjoner.

Utviklinga for jordbruket i Tromsø følger fortsatt samme mønster som ellers i landet, det går mot stadig færre og større gårdsbruk. I løpet av de seinere årene har vi sett ei utvikling hvor også forholdsvis store gårdsbruk blir avviklet, og flere eiere har valgt å selge ku- eller geitmelkekvoten på gården. Vi ser også at samlet dyretall har sunket ganske kraftig i alle produksjoner i den siste tiden. I perioden fra 1996 til 2006 hadde vi i Tromsø en samlet nedgang fra 220 til 109 aktive gårdsbruk. Dette gir en gjennomsnittlig avgang på 11 bruk per år, og takten i nedlegginga har vært noe økende de siste 4-5 årene.

Foto lånt av Aron Mat AS

Jordbruksnæringa i kommunen er i sterk tilbakegang. Det har vært en kraftig nedgang både i antall aktive gårdsbruk og dyretall i de fleste produksjonene i løpet av de siste 10 årene. Jordbruksmiljøet er fortsatt sterkt i enkelte bygder i kommunen. Den store nedgangen i produksjon av både geitmelk og kumelk er foruroligende. Dårlig lønnsomhet over tid i saueholdet har medvirket sterkt til en dramatisk nedgang i antall sauer i kommunen. Den kraftige nedgangen i antall beitedyr, samt mindre grovfôrproduksjon, fører til gjengroing av skogsmarka og det åpne kulturlandskapet mange steder i kommunen.

Største utfordring er usikkerheten knyttet til hvordan utviklingen blir når det gjelder de framtidige økonomiske rammebetingelsene for jordbruket. Dette har selvsagt betydning for hvor vidt bøndene tør å sette i gang med de mange store investeringene som er nødvendig for fortsatt drift. Kommunen må ha nødvendige kommunale strategier og virkemidler som kan medvirke i positiv retning. Landbruksplanen og det kommunale landbruksfondet er viktige virkemidler i denne sammenheng. Fondet utgjør i dag 250.000 kroner årlig.

Ei bedre rekruttering til jordbruket er avhengig av økt lønnsomhet, bedre ordna ferie- og fritidsordninger, samt at bondeyrket igjen får en høyere status blant folk. Det er viktig å bygge gode allianser med andre yrker og interessegrupper og få synliggjort hvilke verdier et aktivt landbruk skaper for allmennheten.

Fra år 2000 har kommunen gitt tilskudd til kjøp av melkekvoter fra det kommunale fondet som er avsatt til landbruksformål. Tilbakemeldinger som kommunen har fått fra næringsutøverne forteller at dette er ei meget god

kommunal virkemiddelordning, og et viktig signal om at kommunen ønsker å støtte opp om eksisterende landbruk. Dersom vi skal beholde produksjonen av melk i kommunen er det helt avgjørende at disse gårdene klarer å styrke produksjonsgrunnlaget og drive mer kostnadseffektivt. Større melkekvoter er en viktig faktor.

Fiskeri

På grunn av regjeringens foreslåtte strukturendringer for fiskeflåten, ser NPU med stor bekymring på fremtiden for kommunens fiskerier, herunder også fiskemottak og andre produksjonsanlegg for fisk. Ikke minst da en vet at fiskeriene i kommunen over lengre tid har opplevd nedgang i flåten og antallet fiskere på blad B1. I dag preges fiskeriene av kampen om ressurser og mannskap. Eksempelvis, antall kvoter per fartøy er med på å gjøre situasjonen økonomisk vanskeligere for den enkelte fisker, samt den kvotemessig usikkerhet fra år til år. Fiskeren vet ikke hvor stor kvote han vil få året etter, med andre ord kvotene er ikke forutsigbare. Dessuten ser man at rekrutteringen til fiskeryrket uteblir som følge av dagens strukturpolitikk.

Energi

I Ullsfjord-området planlegges det i dag utbygging av områdets vannressurser. Det er tre kraftselskap som har utbyggingsplaner, Troms Kraft, Fjellkraft og Småkraft. Troms Kraft har planer om en utbygging som vil gi ca. 145 GWH ny kraft per år. En utbygging av vannkraftressursene vil kunne øke den lokale verdiskapningen basert på områdets egne ressurser. Dette vil kunne være en stimulan for bærekraftig utvikling og bosetting i området.

Dersom en utbygging blir realisert av Troms Kraft, er selskapet villig til å opprette et fond på 3 millioner kroner som øremerkes til næringsutvikling i området. Fondet skal styres av valgte representanter fra bygdesamfunnet. Troms Kraft er også villig til å være med å utarbeide vedtekter for et slikt fond. I tillegg etableres det et tilfredsstillende fibernett i området. I tillegg oppnår Tromsø kommune følgende vederlag:

Eiendomsskatt

Naturressurskatt

Konsesjonskraft

---

¹ Blad B omfatter yrkesfiskere mens blad A omfatter

Troms Kraft er i dag i dialog med kommunen om utbygging av et minikraftverk på Kvaløya ved å utnytte fallet fra Kjølen. Fjellkraft har også planer om utbygging i samme område som Troms Kraft, men i mindre skala. Det er etablert samarbeid mellom grunneierne i det aktuelle området og Fjellkraft.

Fornybar energi

En økt bruk av bioenergi til oppvarming vil kunne føre til økt avvikling av skogen. Dette er ønskelig da det finnes mye hogstmoden skog og tilveksten er større enn avvirkningen. Eksempler er flisanlegget ved Universitetssykehuset i Nord-Norge (UNN).

I dag er det gitt konsesjon for et større vindkraftanlegg på Kvittfjell. I tillegg er det gitt konsesjon på Fakken i Karlsøy kommune. Dette er etter uvalgets mening riktige tiltak sett fra et bærekraftig perspektiv.

Andre energiformer som kan spille en viktig rolle i fremtiden er tidevanns- og bølgekraftverk.

Offentlige virkemidler

Kommunalt utviklingsfond er i dag svært regelstyrt og utgjør 650.000 kroner, noe som utvalget mener er for lite. Derfor foreslår utvalget at det årlig settes av et beløp til næringsutvikling i distriktene. Utvalget tilrår at rådmannen oppretter et apparat som tilbyr de som søker økonomisk støtte til etablering, hjelp og veiledning i søkerprosessen.

RDA II midlene (kompensasjon for regionalt differensiert arbeidsgiveravgift).

Næringspolitisk utvalg for distriktene presiserer at minimum 10 % øremerkes næringsutvikling i distriktet.

Ullsfjordområdet inngår i virkemiddelområdet for samisk utviklingsfond.

Tilskudd fra dette fondet må kunne samordnes med kommunale virkemidler.

Næringsarealer

Kommunen må legge til rette for næringsareal i alle deler av distrikts-Tromsø. Arealene må tilpasses det enkelte område og ta hensyn til eksisterende næringer.

Kommunal utviklingspolitikk - bolig og infrastruktur.

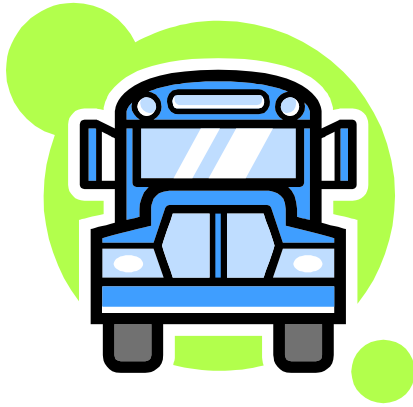
Næringsarealer må ses i sammenheng med den overordede kommuneplanens arealdel for distriktene.

”Kommuneplanens arealdel er en plan for forvaltning av kommunens arealer og andre naturressurser. Den skal samordne viktige behov for vern og utbygging slik at det blir lettere å utarbeide detaljplaner og fatte beslutninger i enkeltsaker. Arealdelen er en arena der lokal politikk møter nasjonale og regionale retningslinjer og krav. Den er med i kommuneplanens langsiktige del for arealbruk etter plan- og bygningsloven. Kommuneplanens arealdel har rettsvirkning i den forstand at den enkelte grunneier ikke kan ta i bruk og/ eller bebygge eller dele sin eiendom på annen måte enn den som er fastsatt i planen.” (Sitat fra forslag til arealplan for distriktene).

Kommunen må legge tilrette for rimelige boligtomter i distriktene. I de tilfeller hvor det er nødvendig må kommunen erverve arealer til boligbygging og næring

Infrastruktur

Her vil rapporten skille mellom kommunal og fylkeskommunal infrastruktur. Det være seg skole, barnehage, SFO og rene infrastrukturtiltak som fylkesveier, kollektivtransport mobiltelefon og bredbånd.

Kommunal prioritering av fylkesveger

Det vises til kommunestyrets prioritering av fylkesveier i Tromsø kommune, våren 2004. Noen av disse tiltakene er gjennomført/under gjennomføring. NPU påpeker følgende:

Utvalget forutsetter at Fv 53 Skjelnan Oldervik vil få en ekstraordinær behandling i forbindelse med en etablering av storhavn/næringsområde i Tønsvik. Ut fra dette vil Fv 57 Henrikvik Tromvik rykke opp til prioritet nr. 2 etter prioritet nr. 1, Fv 51/52 Stordalsstrand - Skarmunken.

Sammenbindingsvei

Med en sammenbindingsvei i Sørfjordregionen vil dagens kommunale tilbud kunne samordnes og utnyttes mer effektivt. Videre vil det bli lettere for de som bor i regionen å opprettholde sosiale relasjoner samt gjøre det lettere å samarbeide innad i regionen.

Ny forbindelse over Sandnessundet

Dagens forbindelse er en flaskehals for den videre utvikling av bosetting og næringsliv i kommunens ytre områder, herunder kommunens områder på Kvaløya, Malangshalvøya, Karlsøy kommune og Nord-Senja.

Denne forbindelsen må prioriteres foran Langsundforbindelsen.

Bredbånd

Befolkningen i alle deler av kommunen har krav på tilfredsstillende kapasitet og kvalitet på bredbåndstilbudet. I dag finnes betydelige økonomiske midler i prosjektet Bredbåndsfylket Troms. Tromsø kommune må søke tilskudd fra disse midlene for å kunne gjennomføre prosjekter som kan skaffe *gode* bredbåndforbindelser til alle deler av kommunens distrikter.

Velferdstilbud -barnehage, skole, omsorg/helse

Kommunen har etablert nye, sammenslåtte resultatenheter i distriktene, som består av en eller flere skoler samt barnehager og SFO. Slik NPU har forstått, er erfaringene så langt positive. I flere distrikter er det etablert bo- og servicesentre med kommunale helse- og omsorgstjenester. Næringspolitisk utvalg for distriktene viser til vedtak fattet i kommunestyrets budsjettbehandling desember 2006.

Gründerskole

NHO Troms har satt i gang et grenseoverskridende prosjekt Gründerskolen som har som formål å fremme og øke innovasjonstakten i skolene.

Velferd og helse

Kommunen må legge mer vekt på folkehelsen, noe som også blir uttrykt i Kplan 2007-2018. Videre står det: Viktige kvaliteter for å oppnå god folkehelse handler blant annet om gode bo- og oppvekstmiljø, gode kommunale tjenester, arbeidsliv, kulturtilbud og tilgang til natur og friområder.

Samisk språksenter i Ullsfjord er lokalisert til Lakselvbukt. Språksenteret skal ivareta de samiske behov i egen kommune samt de omkringliggende kommuner, Balsfjord og Karlsøy.

Velferdstilbudene er ”limet” i disse samfunnene.

Næringsutvikling og innovasjon

Tromsø kommune skal ikke bare drive en aktiv tilrettelegging av næringsarealer og infrastruktur, men også bidra i samspill for å utvikle gode næringsmiljø. Uten en aktiv næringspolitikk vil grunnlaget for en sunn utvikling av distriktenes næringsliv svekkes. Herunder å drive en aktiv tilrettelegging av næringsareal og infrastruktur, samt bidra i samspill for å utvikle gode næringsmiljø, som lokale/regionale næringshager der det lar seg gjøre. Samtidig er det klart at en attraktiv kommune med gode velferdstilbud er viktig for å få etablert nye bedrifter og rekruttere den beste kompetansen.

Utvalget vil påpeke viktigheten av å legge til rette for at ny kunnskap og kompetanse spres også til distriktene i kommunen.

Når det gjelder innovasjon vil dette være et nøkkelord for det fremtidige ufødte næringsliv. Dette gjelder også distriktene. Stikkord her vil være implementering av ny kunnskap, gode næringsmiljø (næringshager), nettverkssamarbeid mellom offentlig og privat sektor, samt etablerte FoU-miljøer i sentrum og distrikt.

Kommunens rolle i denne sammenheng vil først og fremst være som tilrettelegger og som samarbeidspartner. Når det gjelder kommunen som tilrettelegger siktes det her på planarbeid, myndighetsutøvelse og fysisk tilrettelegging av arealer og infrastruktur. Som samarbeidspartner vil kommunen kunne bidra med å skape dialog mellom allerede eksisterende næringsliv, det ufødte og FoU-miljøene.

Næringspotensial

I følge kommuneplan 2007-2018 er Tromsø en typisk service- og kompetanseby. Omkring 85 % av de sysselsatte var i 2005 ansatt i tjenesteytende næringer. Helse og sosialtjenester, undervisning og administrasjon utgjør vel 48 % av sysselsettingen, hvor offentlig sektor står for mesteparten. Innenfor privat sektor er det varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet, forretningsmessig tjenesteyting og transport som er de største næringene. Bygg- og anleggsvirksomhet står for ca 4,5 % av arbeidsplassene i kommunen. Primærnæringene sysselsetter om lag 2 % av de yrkesaktive i kommunen.

Det vil derfor være en utfordring å legge til rette for nyskaping i sentrum så vel som i distriktene og da spesielt innenfor det marine segmentet, som i følge en rapport fra SINTEF ved NTNU har et kjempestort potensiale.

Marin næringsvirksomhet

Tromsø kommune er i dag preget av allsidige fiskeriaktiviteter. Selv om antallet fiskere, båter og fiskebruk er gått ned de siste årene vil fiskeriene være svært i viktige i årene som kommer. I dag er det yttersia som preger fiskeriene i kommunen. Fiskevær som Brensholmen og Sommarøy, Vengsøy, Tromvik og Kvaløyvåg. På disse stedene finner vi mesteparten av fiskerne i kommunen samt de største fiskerianleggene. Inntil for få år siden hadde kommunen en rekke lakseoppdrettskonsesjoner. Disse har nå blitt solgt ut av kommunen. Den siste konsesjonen ble solgt ut fra Sjursnes. Tidligere hadde man oppdrettskonsesjoner for laks på Skittenelv, Sjursnes, Langsund og Kvaløyvåg. Oppkjøpene kom som et resultat av strukturendringene innenfor oppdrettsnæringen.

Kystutviklingssenteret i Kvaløyvåg

Realiseringen av tiltaket hilses velkommen av utvalget. Utvalget mener at dette er et viktig tiltak for en videre opprettholdelse og utvikling av Tronjord og Kvaløyvåg-området.

Reiseliv

I følge destinasjonsselskapene, Innovasjon Norge og Sparebank1 NN har reiselivsnæringen et betydelig vekstpotensial i kommunen. Natur- og kulturbasert opplevelsestilbud (Geo-turisme) vil være de viktigste drivkreftene for å utnytte dette potensialet. På samme måte vil en klar profilering av kommunens og da distriktenes miljøfortrinn kunne bidra til nye tilbud i distriktene. Det gjelder bare å spille kortene i riktig rekkefølge. Vi må spille på kontrastene. Her kan turistene som kommer til kommunen/regionen oppleve det pulserende urbane livet i sentrum og i neste øyeblikk oppleve de nærmest uberørte fjell- og fjordområdene i kommunens distrikter.

I dag er slik at det finnes mange mulige skjulte turistattraksjoner i Ullsfjord-området. Gjennom en etablering av et lokalt/regionalt destinasjonsselskap vil man kunne samle disse under en felles paraply (destinasjonsselskap).

Formålet med et slikt tiltak vil bl.a. være å utnytte lokale fortrinn, skape lokale arbeidsplasser for slik å bygge opp et ny lokal/regional reiselivsselskap.

Distriktsbutikken

Næringspolitisk utvalg ønsker å påpeke følgende. Nærbutikken er like om ikke vel så viktig for nærmiljøet i distriktet som i byen(sentrum). Utvalget vil presisere dette gjennom påstanden: Distriktsbutikken, skole og barnehage er tre viktige elementer som må være på plass for at kommunen skal kunne opprettholde bygdene i kommunens ytterdistrikter. Det er derfor viktig at Tromsø kommune søker nye veier for å kunne bidra til opprettholdelse av distriktsbutikken i alle områdene i distrikts-tromsø. I dag vet vi at det er kjedene som styrer utviklingen, noe som har ført til og fører til stadige pålegg om effektivisering og rasjonalisering av rutiner i utkantbutikkene. Dette fører til at den lokale kjøpmann må foreta store/større investeringer vedr. elektroniske kassesystemer, kjøp/frysedisker osv. Disse investeringene står for mange lokale kjøpmenn som svært tunge for ikke å si nesten umulige, sett i forhold til omsetning og innkomst. Her nevnes spesielt elektroniske kassesystemer som på investeringssiden ligger på et sted mellom kr. 50-100.000 alt etter om systemet er brukt eller nytt.

I dag er følgende virkemidler tilgjengelig for distriktsbutikkene i Tromsø kommune:

Driftstilskudd til utkantbutikker. Dette er en fylkeskommunal og kommunal ordning. Hver vår kan utkantbutikker som oppfyller kravene til slik støtte, søke om slikt tilskudd. Tromsø kommune foretar da en kommunal prioritering av alle søknadene. Deretter går kommunens forslag til prioritering av søknadene til fylkeskommunen for endelig behandling. Troms fylkeskommune ved fylkestinget vedtar den endelige prioritering av tre utkantbutikker. Tilskuddet² inneværende år er på 51 000 kroner per butikk. Kommunen og fylkeskommunen yter en halvpart hver. De resterende søknader har fylkeskommunen i følge vedtektene mulighet til å tildele støtte til drift. I de senere årene har dette også vært praksis.

---

² Tromsø kommune forskutterer hvert enkelt tilskudd.

MERKUR-programmet. Dette er et program som er initiert og finansiert av Kommunal- og regionaldepartementet. Programmet omfatter kompetanseheving og utviklingstilskudd til butikker i utkantstrøk. Målet med tilskuddet er å utvikle butikkene for så sikre bedre lønnsomhet i butikkene, for på den måten opprettholde et viktig tjenestetilbud i områder med lavt befolkningstall. For å kunne komme inn under denne ordningen må butikken ha deltatt i, eller delta i, eller være villig til å delta i kompetansehevingsprogram. Med dette mener man Merkur-programmet eller tilsvarende program i kjederegi.(butikkjeder). I tillegg kommer andre kriterier som, avstand og tilleggstjenester. Tilskuddet ligger vanligvis innenfor en ramme på inntil 40-50.000 kroner.

Foto utlånt av Arnulf M. Elvevold

Tiltak

Næringspolitisk utvalg vil påpeke at man i prosessen har valgt å fokusere på generell- og spesielle tiltak. De generelle tiltak som foreslås vil kunne være gjeldende for større områder/regioner. De foreslåtte spesielle tiltak kan gjelde for spesifikke bygder og/eller mindre områder. Typisk her vil være f.eks kjøp av melkekvoter eller etablering av en særskilt bedrift.

I følge forslag til arealdel for distriktene i Tromsø skal kommunen utarbeide en mer helhetlig forvaltning av kommunens naturressurser som tar hensyn til

næringsutvikling, naturvern, friluftsliv/rekreasjon, kultur/historie, samt etnisk mangfold.

Tromsø kommune har store sand- og grusressurser av ulik kvalitet spredt over hele kommunen. Nesten 70 % av kommunens totale massevolum er likevel konsentrert i de fem forekomstene, Kattfjord grustak, Hjellnes, Forneset, Skarmunken og Ramfjordmoen.

Forlag til konkrete tiltak

Fiskeri

NPU anbefaler kommunestyret å ta høyde for at det kan ansettes fagperson/fagpersoner innenfor fiskerifaget som kan ivareta fiskerinæringen, også kontakt med lokale/nasjonale fiskerorganisasjoner. Dette for å kunne være i forkant av viktige nasjonale avgjørelser/vedtak.

Melkekvoter

Utvalget vil anbefale at Tromsø kommune setter av midler til kjøp av melkekvoter. Dette vil være en viktig stimulans for opprettholdelse av levedyktige bruk i kommunen.

På sikt må det arbeides for at nyetablerere som ønsker å kjøpe melkekvoter, gis mulighet til dette.

Gründerskolen

Utvalget anbefaler at det settes av økonomiske midler til et innledende samarbeid med NHO (prosjektet Gründerskolen) og Tromsø kommune med formålet å få satt i gang et pilotprosjekt ved Lakselvbukt skole.

Naturressurser

I forbindelse med uttak av naturressurser må rimelige økonomisk kompensasjon tilbakeføres til lokalsamfunnet der uttakene er foretatt. (Returprovisjon)

Utkantbutikker

NPU anbefaler at det settes av årlige kommunale midler som utkantbutikkene kan søke på for å kunne og oppfylle eventuelle nye krav som blir pålagt.

Infrastruktur/ kollektivtransport

Kollektivtilbudet må tilpasses distriktsbefolkningens behov.

Kommunen bes utrede muligheten for oppretting av lokale bestillingssentraler der det er behov for det.

Reguleringsplanarbeidet i forbindelse med sammenbindingsvei Stordalsstrand - Sjøvassbotn må fortsette med sikte på snarlig realisering av prosjektet.

Ny forbindelse over Sandnessundet må prioriteres og framskyndes.

Bredbånd

Tromsø kommune må påse at utbygginga av bredbånd til distriktet forseres.

Kommunal prioritering av fylkesveier

NPU oppfordrer kommunestyret aktivt å følge opp den vedtatte samferdselsplan overfor fylkeskommunen. Videre oppfordres kommunens fylkespolitikere om aktivt å jobbe for en snarlig gjennomføring av kommunens prioriteringer.

Kommunalt næringsfond

Tromsø kommune oppretter en egen post på 5 mill. kroner per år i det kommunale budsjett. Beløpet øremerkes næringsutvikling i distriktene.

Virkemiddelet tilpasses tiltak i distriktet ut i fra skjønn og politiske vedtak og tilpasses stedlige forhold.

RDA-II

NPU presiserer at minimum 10 % øremerkes næringsutvikling i distriktet.

Samisk utviklingsfond

Tilskudd fra dette fondet må samordnes med kommunale og fylkeskommunale virkemidler.

Reiseliv

NPU støtter ideen om etablering av et reiselivsprosjekt i Ullsfjordregionen og anbefaler at Jøvik utviklingslag ved leder tar tak i ideen og sørger for at det etableres en prosjektgruppe.

Areal

NPU tilrår at kommunen avsetter tilstrekkelig areal til næringsutvikling i alle deler av distrikts-Tromsø, både generelt og spesielt.

NPU tilrår kommunen å legge til rette for boligfelt på inntil 10 tomter med forenklet krav til regulering.

Velferd

NPU etterlyser iverksettelsen av kommunestyrets vedtak:

Ambulerende vaktmestertjeneste i distriktet for hjemmeboende eldre opprettes etter modell fra Lyngen kommune innen utgangen av februar 2007. Tjenesten kan være samkjøring med vaktmester for distriktskoler også. Dekkes innenfor ramma til pleie og omsorg.

Det bør opprettes et interkommunalt samarbeide i BKT- regionen innenfor skole, helse og eldreomsorg.

Sluttord

Fra og med inneværende kommunestyreperiode er antallet representanter redusert til 43. De praktiske følgene har blitt en sterk reduksjon av antallet distriktsrepresentanter i kommunestyret.

Erfaringene fra arbeidet i næringsutvalget så langt, er at det til dels er vanskelig å få gjennomslag for saker gjennom denne type underutvalg. Det bør derfor stilles spørsmål ved måten å organisere det politiske arbeidet på når det gjelder distrikts-Tromsø.

Bør utviklingslagenes arbeidsutvalg spille en mer aktiv rolle, jamfør innsendte forslag fra fellesmøte i november 2006? Kan det tenkes en løsning med en egen komité, som har distriktssaker på dagsordenen?